

УДК 376-056.264(436)(092)«192»

<https://doi.org/10.33989/2075-146x.2021.28.250319>

ВАЛЕНТИНА БЕРЕЗАН

ORCID: 0000-0002-4999-7898

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

ВНЕСОК ЕМІЛЯ ФРЕШЕЛЬСА У РОЗВИТОК ЛОГОПЕДИЧНОЇ НАУКИ І ПРАКТИКИ

У статті представлено постать видатного австрійського вченого Еміля Фрешельса, який увів термін «логопедія» у клінічну практику, вважається засновником логопедичної освіти, заснував першу в світі Міжнародну асоціацію логопедії і фоніатрії та ряд інших національних асоціацій та спілок, пов'язаних із патологією мовлення. У статті акцентовано увагу на його лідерських якостях як науковця, педагога і громадського діяча. На основі проведеного дослідження визначено напрями досліджень ученого: проблеми логопедії (заїкання, афазія, дизартрія та ін.), мовленнєвої і голосової терапії, методичні матеріали й аналіз порівняльних досліджень, дослідження фізіології та проблем мовленнєвого й голосового апарату та органів мовлення, філософські дослідження, питання психології мовлення, проблеми освіти, навчання й виховання дітей з вадами і без, фонетичні спостереження тощо. Проаналізовано запропоновані Е. Фрешельсом методи логопедичної роботи з пацієнтом, що були введені в клінічну практику.

Ключові слова: *Еміль Фрешельс, логопедія, логопедичні порушення, методи логопедичної роботи в клінічній практиці*

Постановка проблеми. Інтеграція до світового освітнього простору є однією із провідних тенденцій розвитку сучасної освіти України. Особливого значення на цьому етапі набуває глибоке вивчення й аналіз зразків кращого зарубіжного досвіду та напрацювань видатних педагогів, науковців у галузі логопедичної науки. Зокрема, заслуговує на увагу спадщина освітян, які стояли у витоків логопедичної науки і наукові й практичні ідеї яких вплинули на створення цілісної концепції розвитку науки і практики у певній країні, європейському регіоні та на міжнародному рівні.

Історико-педагогічні дослідження дозволяють системно підійти до аналізу педагогічної персоналії, яка уможливило повніше представити історію певних педагогічних наук. Ґрунтовне вивчення наукової і практичної спадщини видатних науковців-практиків сприяє повноцінному розумінню логопедичної науки в цілому, специфіки розвитку спеціальної освіти, виявленню її переваг, проблем та викликів, які потребують розв'язання та подолання, слугує формуванню платформи для професійної підготовки майбутніх логопедів. Незважаючи на опублікування результатів значної кількості історико-педагогічних розвідок, у сфері спеціальної освіти в тому числі, є особистості, біографія, творчість та наукова і практична спадщина яких потребують всебічного висвітлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На особливу дослідницьку увагу заслуговує науково-практична спадщина відомого австрійського вченого і практика у сфері патології мовлення Еміля Фрешельса (Emil Fröschels) (1884–1972). Погляди науковця, відображені у наукових і публіцистичних працях, посібниках, опублікованих лекціях, методичних матеріалах, є свідченням глибини і новаторства у сфері логопедичної науки початку і середини ХХ століття. Багатогранна наукова і практична спадщина Е. Фрешельса має педагогічну цінність, оскільки він стояв у джерел розвитку логопедії як науки, а його твори забезпечили підґрунтя дослідження актуальних проблем у сфері спеціальної освіти.

Професійну діяльність та різною мірою науково-практичну спадщину Е. Фрешельса вивчали зарубіжні науковці: А. Адлер (A. Adler), Дж. Бауер-Мерінські (J. Bauer-Merinsky), Дж. Блек (J. Black), Ф. С. Бродниц (F. S. Brodnitz), Д. А. Вайс (D. A. Weiss), Дж. Дюшан (J. Duchan), К. Кеннер (C. Kenner), М. Клан (M. Klang), У. Маас (U. Maas), В. Марл (W. Marle), К. Мюхлбергер (K. Mühlberger), Р. Рибер (R. Rieber) та ін. У більшості російськомовних джерел ім'я Еміля Фрешельса згадується у зв'язку з класифікацією мовленнєвих порушень. Російські вчені-дефектологи Ф. Рау та А. Попова здійснили переклад праці Е. Фрешельса «Заикание. Ассоциативная афазия» (1931) російською мовою (Фрешельс, 1931). На жаль, ми не знайшли жодної україномовної публікації, присвяченої життю і професійній діяльності піонера логопедії Еміля Фрешельса. Це й стало причиною написання цієї статті.

Мета статті – на основі аналізу праць зарубіжних науковців та інших інформаційних джерел вивчити й узагальнити науково-практичні ідеї і досягнення Еміля Фрешельса в логопедичній науці і практиці.

Виклад основного матеріалу. Еміль Фрешельс був провідним науковцем і практиком у галузі патології мовлення як у Європі так, і в Америці. Науково-практична і науково-педагогічна діяльність Е. Фрешельса є яскравим зразком вченого, що не тільки розробляв новий напрям у науці, а ще й придумав назву цій науці.

Еміль Ізраель Фрешельс (Emil Israel Fröschels) народився 24 серпня 1884 року у Відні (VAN SWIETEN BLOG, 2013), столиці тодішньої Австро-Угорської імперії. На жаль, нам нічого невідомо про особисте життя Еміля Фрешельса: невідомо в якій сім'ї народився Фрешельс і хто були його батьки, коли він одружився і ким була його дружина. Нам відомі тільки їх імена: Сігмунд Фрешельс (Siegmund Fröschels) – батько, Джоана Тінтнер (Johanna Tintner) – мати (VAN SWIETEN BLOG, 2013), Гертруда Тепфер (Gertrude Töpfer) – дружина (Wien Geschichte Wiki, 2021). Немає ніякої інформації, чи були брати і сестри у Фрешельса, а з некрологу можемо тільки припустити, що дітей у нього не було (Brodnitz, 1972). У 1907 році Е. Фрешельс отримав вищу освіту з медицини у галузі отоларингології і почав працювати у цій сфері, коли спостерігалася значна активність та інтерес до нових теорій і підходів до проблем мовлення, мови і слуху. Його керівником і вчителем був Віктор Урбанчич (Viktor Urbantschitsch, 1847–1921), відомий отолог, який розробив ретельно продуману програму слухового тренінгу для глухих дітей (Austria Forum, 2020b).

Поряд з Берлінською школою фоніатрії на чолі з його іншим учителем Германом Гутцманом-старшим (Hermann Gutzmann sen., 1865–1922), яка розвивала клінічний напрям цієї галузі, була заснована на природничих науках, фізіології і фонетиці, а учні цієї школи були відомі як «органісти», Еміль Фрешельс очолював Віденську школу, яка підкреслювала

психологічну основу патології мовлення, а її учнів називали «психологами» (Ento Key, 2021).

Ще до першої світової війни він відкрив амбулаторну клініку для лікування мовленнєвих розладів (Ambulatorium für Sprachstörungen an der Ohrenklinik), яку він очолював упродовж багатьох років і яка стала всесвітньо відомою завдяки своїй спеціалізації в галузі мовленнєвих розладів і способів їх корекції (Austria Forum, 2020b). Під час Першої світової війни він був головним лікарем відділення травми голови і порушень мовлення Віденського гарнізонного шпиталю (Abteilung Kopfschüsse und Sprachstörungen des Garnisonsspitals Wien) (Austria Forum, 2020a). У період з 1916 по 1925 рік через його клініки пройшло лікування біля 2000 пацієнтів з пошкодженнями головного мозку, де також регулярно лікувалися люди з афазією (Tesak, Code, 2008, p. 148).

У 1920 році разом з колегами й учителями Е. Фрешельс заснував у Відні Центр мовної підтримки школярів у Відні (Sprachfürsorgestelle für Schulkinder der Stadt Wien). Разом із Карлом Корнеліусом Роте він вважається засновником логопедичної освіти, оскільки в 1921 році вони вперше у Відні організували спеціальні курси з мовлення і мовленнєвої медицини для педагогів (Sonderkurse über Stimm- und Sprachheilkunde für Pädagogen) й заснували школу логопедії для підготовки учителів логопедії в Австрії (Sprachheilschule zur Ausbildung von Sprachheillehrern in Österreich) (Austria Forum, 2020a).

У своєму дослідженні У. Маас визначає діяльність Е. Фрешельса як практикуючого лікаря, який все більше спеціалізувався на логопедичних проблемах, і на цьому фоні ввів поняття «логопедія» у 1924 році в клінічну практику, об'єднавши грецький іменник і латинський суфікс, та домагався професійної незалежності логопеда. «Його заклик до визнання логопедії окремою самостійною наукою, а не допоміжною медичною діяльністю, пройшло через все життя Е. Фрешельса. Він також свідомо пов'язував логопедію з лінгвістикою. І не дарма. Проблеми, які вирішує сучасна логопедія не втратили актуальності й на сьогодні» (Maas, 2018), а наука логопедія включає в себе знання з медичних, лінгвістичних і педагогічних дисциплін.

У 1924 році Е. Фрешельс заснував Міжнародну асоціацію логопедії і фоніатрії (IALP – International Association for Logopedics and Phoniatrics), головою якої він був з 1924 по 1953 рік. Місія IALP була спрямована на те, щоб об'єднати вчених, лікарів та логопедів усього світу і працювати в унісон для просування науки і клінічної роботи, поліпшити якість життя дітям і дорослим із порушеннями мовлення, голосу і мови. Е. Фрешельс організовував Конгреси в Європі для реалізації цих спільних зусиль. Організація вже сьогодні втілила в реальність мрію доктора Фрешельса. У даний час вона об'єднує понад 400 індивідуальних членів з 54 країн і 63 громадських професійних організацій (колективних членів), що представляють 256 000 спеціалістів-професіоналів учених і практиків у галузі патології мовлення і голосу, порушення слуху та

комунікації з 44 країн з усіх континентів. Проблемним полем діяльності IALP є розлади спілкування, мовлення, слуху, мови, голосу і ковтання серед найширших мас населення: від дитячого віку до золотих років (IALP, 2020).

У 1927 році Фрешельс був призначений ад'юнктом-професором Віденського університету. Після анексії (аншлюза) Австрії Німецьким (Германським) рейхом у 1938 році Фрешельс був примусово відсторонений від посади в університеті через єврейське походження і втратив свій статус викладача (*venia legendi*) (Austria Forum, 2020a). Він був змушений емігрувати з Австрії в Сполучені Штати в 1939 році, де дуже успішно продовжив свою роботу на посадах професора, директора американських університетів – Центрального інституту глухих в Університеті Вашингтона в Сент-Луїсі (Central Institute for the Deaf in Washington University in St. Louis), клініки мовлення і голосу, яку він заснував в лікарні Маунт-Сінай (Mount Sinai Hospital), лікарні Бет Девід (Beth David Hospital) у Нью-Йорку, Інституту Альфреда Адлера (Alfred Adler Instituts) в Нью-Йорку (Austria Forum, 2020a).

До останніх днів свого життя він приймав пацієнтів і не залишав викладацької діяльності, ходив до бібліотеки Нью-Йоркської медичної академії (Library of the New York Academy of Medicine), щоб бути в курсі новітніх досягнень літератури (Brodnitz, 1972).

18 січня 1972 року професор Еміль Фрешельс помер у Нью-Йорку після нетривалої хвороби у віці 87 років (Wien Geschichte Wiki, 2021).

Еміль Фрешельс віддав науково-практичній й освітній роботі понад 67 років, написавши за цей час, за свідченнями зарубіжних науковців Д. А. Вайса, Дж. Дюшан, Ф. С. Бродніца та ін., 23 книги і 317 статей (Weiss, 1969; Duchan, 2011a; Brodnitz, 1972). Вражає не тільки кількість цих публікацій, але й широта та глибина інтересів Е. Фрешельса, що охоплюють всю науку про мовлення й голос з безліччю наукових розвідок у психологію та філософію.

Зауважимо, що українською мовою не перекладено жодної праці австрійського науковця, тому більшість робіт залишилися невідомими для вітчизняної наукової спільноти (є кілька перекладів російською мовою). До того ж, у вітчизняних публікаціях ми не знайшли навіть окремих аспектів діяльності відомого вченого.

Уже в 1909 році Е. Фрешельс опублікував лекцію про природу і лікування мовних захворювань. У 1913 році він опублікував свій підручник з логопедії, який завдяки роботам Гутцмана сприяв визнанню мовленнєвої і голосової терапії в медицині (People Pill, 2020): Fröschels, E. (1913). *Lehrbuch der Sprachheilkunde (Logopädie) für Ärzte, Pädagogen und Studierende*. Leipzig / Wien : Verlag Deuticke (*Підручник з логопедії для лікарів, педагогів та студентів*), який потім перевидавався у 1925 та 1931 роках. Це праця, яка була важлива для поколінь логопедів і яка зробила значний внесок у визнання мовленнєвої і голосової терапії в медицині.

Перші його публікації були написані німецькою мовою (People Pill, 2020). Це підручники, посібники, монографії, брошури, критичні огляди і статті, опубліковані в провідних наукових журналах Австрії. Після заснування Міжнародної асоціації логопедії й фоніатрії і пізніше після еміграції до США його праці стали виходити ще й англійською мовою (Duchan, 2011a). За всі роки своєї професійної діяльності Е. Фрешельс залишив багату творчу спадщину. Основний обсяг складають праці, що розкривають результати його науково-практичних розвідок – це статті у провідних наукових журналах першої половини ХХ століття. Також багато уваги Е. Фрешельс приділяв публікації методичних матеріалів – це посібники або розділи у посібниках, опубліковані лекції та інші методичні матеріали у багатотомних виданнях. Крім цього Е. Фрешельс виявився майстром популяризації наукових знань.

Тематичний аналіз наукового доробку вченого дав можливість виокремити напрями досліджень Е. Фрешельса: проблеми логопедії (заїкання, афазія, дизартрія та ін.), мовленнєвої і голосової терапії, методичні матеріали й аналіз порівняльних досліджень, дослідження фізіології та проблем мовленнєвого й голосового апарату та органів мовлення, філософські дослідження, питання психології мовлення, проблеми освіти, навчання й виховання дітей з вадами і без, фонетичні спостереження тощо. Результати наукових досліджень Е. Фрешельса представлено в провідних міжнародних та австрійських і американських наукових журналах того часу, більшість з яких існують й сьогодні. Один із таких журналів – «Folia Phoniatica et Logopaedica», що був заснований у 1947 році і є офіційним органом IALP уже понад 70 років. Сьогодні цей журнал є виданням для міжнародних досліджень з анатомії, фізіології та патології мовлення, мови, голосу, ковтання і механізмів слуху. У сучасних оригінальних статтях обговорюються висновки про основні функції, оцінку, управління і розробку тестів у науках про комунікацію і розлади, а також про експерименти й методи, розроблені спеціально для перевірки конкретних теорій мовлення, мови, ковтання і слуху. Науковий журнал «Folia Phoniatica et Logopaedica» є виданням, що включене до бази даних Scopus (ORES, 2020; SJR, 2020).

В історичній довідці логопедичних порушень Е. Фрешельс згадується як учений, що займався ринолалією, дизартрією, брадилалією, тахилалією, порушенням голосу, заїканням, алалією (Инфоурок, 2021). А в дисертації шведської вченої К. К. Ерікссон стверджується, що ранні дослідження Е. Фрешельса в галузі патології мовлення у дітей і дорослих провели паралелі між набутих мовленням у дітей та втратою мовлення в афазиків (Eriksson, 2014, p. 26).

Наукова і практична спадщина Фрешельса пов'язана з його клінічними інноваціями, які складають теоретичний і терапевтичний внесок у клінічну практику логопедичної роботи:

– оптико-тактильний метод звуковидобування мовлення (артикуляційна постановка) (optical-tactile method (articulatory placement) for speech sound production) (1932 р.) – полягає в тому, щоб показати пацієнту характерне положення органів артикуляції для кожного звуку й дати відчуття це (Duchan, 2011b);

– тактильний метод звуковидобування мовлення (артикуляційна маніпуляція) (tactile method for speech sound production (articulatory manipulation)) (1933 р.) – автор радить інструктору маніпулювати артикуляторами в роті людини із звуком мовлення, який їй важко відтворити, за допомогою слухової або візуальної (дивлячись у дзеркало) імітації. Для цього є навіть спеціальне положення рук (Duchan, 2011b);

– дзеркальна практика (mirror practice) (1933 р.) – Фрешельс рекомендує використовувати дзеркало для постановки окремих звуків, а можливо й інших спеціальних засобів, щоб пацієнт міг вимовити звуки (Duchan, 2011b);

– кероване письмо (guided writing) (1933 р.) – на початку часто потрібно спрямовувати руку пацієнта (Duchan, 2011b);

– розпізнавання букв для читання (letter recognition for reading) (1933 р.) – використовуються картки з окремими написаними чи надрукованими буквами, які потім складаються у склади і слова (Duchan, 2011b);

– повторення речення (sentence repetition) (1933 р.) – на початку використовують прості незалежні речення, щоб поступово перейти до розуміння складних речень, запитань тощо (Duchan, 2011b);

– слухове тренування (auditory training) (1932 р.) – розуміння звуків чи слів пробуджується тільки за допомогою слуху, оскільки вони вимовляються позаду пацієнта, і тоді можна побачити відповідне положення рота, якщо пацієнт не може повторити звук (Duchan, 2011b);

– вказівка на найменування зображення (pointing to named pictures) (1932 р.) – мета лікування – надати пацієнту можливість знайти правильний вираз обличчя із запропонованих фото, а потім назвати його самостійно (Duchan, 2011b);

– методика лікування заїкання у дітей (treatment of stuttering in children) (1932 р.). Методика представлена рядом порад для батьків і логопедів (Duchan, 2011b);

– метод F для створення звуку S (the F method for producing the S sound) (1947 р.) – практичний метод перевірки прогресу під час лікування сигматизмів (Duchan, 2011b);

– метод жування для голосу (chewing method for voice) (1940 р.) – пацієнта просять жувати, як завжди, із закритими губами, а потім з відкритим ротом, але без чогось у роті, і спостерігати за своїм язиком, який постійно рухається під час жування. Потім пацієнт має подавати голос під час жування (Duchan, 2011b);

– метод жування при дизартрії (chewing method for dysarthria) (1952 р.) – пацієнту слід «пожувати голос». Жування слід проводити одночасно з відкриттям та закриттям губ. Таким чином можна досягти помітного поліпшення. У пацієнтів з дизартрією, які мають труднощі з жуванням, спазми, як правило, сильніші при розмові, ніж при жуванні (Duchan, 2011b);

– поштовхоподібний метод для усунення дефектів мовлення при ринолалії – при такому методі роботи одночасно з енергійною фонацією або вимовлянням коротких звукових поєднань робляться різкі рухи міцно стиснутих кулаків, піднятих до рівня грудей. Передбачається, що енергія, яка розвивається при цьому, іррадіює на всі працюючі в цей момент м'язи і змушує їх виконувати додаткову роботу, що веде до розвитку і зміцнення піднебінного затвору (Саблева, 2009, с. 63).

Крім наведених методів і методик Е. Фрешельс був винахідником протезу (Erfindung der *Fröschel-Scholit*) для виправлення вродженої аномалії (деформації) «вовча паща» (Austria Forum, 2020a).

Можна констатувати, що науково-практична і науково-педагогічна діяльність Е. Фрешельса є яскравим зразком, де проявилися риси лідера. Крім цього його лідерські вміння проявилися в громадській, організаторській та управлінській діяльності на різних посадах.

З 1940-х років ХХ століття Еміль Фрешельс став важливим містком між європейською та американською школами патології мовлення, він був ініціатором подолання різночитань у європейській та американській науці про патологію мовлення і мови. Е. Фрешельс був гігантом і дійсним лідером у галузі мовленнєвої патології як у Європі, так і в США, про що свідчить наступне:

– Він був керівником Університетської ушної клініки (м. Відень) (1907 р.).

– Він створив Віденську школу для дітей з вадами мовлення (1920 р.).

– Разом із К. К. Роте вперше організував спеціальні курси з мовлення і мовленнєвої медицини для педагогів і заснував школу логопедії для підготовки учителів логопедії в Австрії (1921 р.).

– Він заснував Міжнародну асоціацію логопедії і фоніатрії (1924 р.), а також був її президентом (1924–1953 рр.).

– Він був членом Асоціації психіатрії і неврології (1924 р.).

– Він був президентом Товариства психології аномальної дитини (1926–1929 рр.).

– Він був президентом Австрійського товариства експериментальної фонетики (1926–1938 рр.).

– У співпраці з А. Адлером та Х. Штайном він заснував індивідуальну психологічну амбулаторну клініку мовних розладів у поліклініці при лікарні загального профілю м. Відня (1926 р.).

- Він був директором Фонетичної лабораторії і Мовленнєвої клініки Генеральної лікарні у Відні (1926–1938 рр.).
- Він заснував і був директором клініки мовлення і голосу в лікарні Маунт-Сінай м. Нью-Йорк (1940–1949 рр.).
- Він був директором лікарні Бет Девід у Нью-Йорку (1950–1955 рр.).
- Він був першим директором Інституту Альфреда Адлера в Нью-Йорку (1950–1952 рр.).
- Він заснував і був президентом Нью-Йоркського товариства мовлення і голосової терапії (1947–1972 рр.).

Його життєво важлива робота допомагала дітям і дорослим з порушеннями мовлення, голосу і мови. Місія організацій, засновником і учасником яких він був, була спрямована на те, щоб об'єднати вчених, лікарів і логопедів усього світу і працювати в унісон для просування науки і клінічної роботи у сфері логопедії. Тому до кінця свого життя Е. Фрешельс організовував конгреси для реалізації цих спільних зусиль.

За таку активність у науковій і громадській діяльності, за всі досягнення в науці і практиці у 1961 році уряд Австрії нагородив Еміля Фрешельса Австрійським почесним хрестом за науку і мистецтво (Österreichisches Ehrenkreuz für Wissenschaft und Kunst), а за кілька днів до його смерті в 1972 році уряд Німеччини нагородив його аналогічним орденом (Орден Максиміліана «За досягнення в науці і мистецтві» – Bayerischer Maximiliansorden für Wissenschaft und Kunst) (Brodnitz, 1972).

Висновки. На нашу думку, сьогодні не можна повністю відкидати методи Фрешельса в роботі з особами з вадами мовлення як застарілі, тим більше підручник Е. Фрешельса «Логопедія» неодноразово видавався в Європі й США і є настільною книгою для багатьох фахівців у різних країнах. А його авторський «жувальний» і «поштовхоподібний» метод для лікування заїкання і порушення голосу, наведені вправи для усунення сигматизму і ринолалії, а також роботи з психоматичних аспектів мовлення і голосу широко використовуються в сучасній клінічній і логопедичній практиці у всьому світі, однак вітчизняна школа логопедії чомусь не вважає це ефективним.

Доктор Еміль Фрешельс належить до когорти тих особистостей, які своїми працями збагатили сучасну логопедичну науку, а своєю діяльністю продемонстрували гідний приклад своїм сучасникам та майбутнім поколінням. У сучасному науково-освітньому дискурсі ім'я Еміля Фрешельса заслуговує на глибоку повагу як великого Вченого та Особистість, як педагога-майстра, мудрого наставника. Збереження пам'яті про видатного Науковця, справжню Людину є справою честі освітньої та наукової громадськості, оскільки науково-практична спадщина Е. Фрешельса є неоціненним джерелом психологічних, терапевтичних, клінічних ідей у вирішенні проблем з порушення мовлення, мови і голосу.

Перспективи подальших досліджень. Це перша стаття з циклу статей про Еміля Фрешельса і значення його діяльності для розвитку логопедичної науки і практики. Перспективами подальшого студіювання актуалізованих у дослідженні питань вважаємо детальний аналіз його праць, висвітлення діяльності учнів і послідовників Е. Фрешельса в різних країнах, аналіз діяльності громадських організацій (асоціацій), що були засновані Емілем Фрешельсом.

Список використаних джерел

- Инфоурок. (2021). Историческая справка логопедических нарушений. *ИНФОУРОК: ведущий образовательный портал в России*. Взято с <https://infourok.ru/istoricheskaya-spravka-logopedicheskikh-narusheniy-2273339.html>
- Саблева, А. С. (Сост.). (2009). *История логопедии: учеб.-метод. пособ.* Ярославль: Изд-во ЯГПУ.
- Фрешельс, Э. (1931). *Заикание. Ассоциативная афазия*. Москва; Санкт-Петербург: Гос. мед. изд-во.
- Austria Forum*. (2020a). Emil Fröschels. Retrieved from https://austria-forum.org/af/AustriaWiki/Emil_Fr%C3%B6schels
- Austria Forum*. (2020b). Viktor Urbantschitsch. Retrieved from https://austria-forum.org/af/AustriaWiki/Viktor_Urbantschitsch
- Brodnitz, F. S. (1972). Necrology: Emil Froeschels. *ASHA*, 4, 231.
- Duchan, J. (2011a). Emil Froeschels (1884–1972). *A History of Speech-Language Patology. Twentieth Century*. Retrieved from https://www.acsu.buffalo.edu/~duchan/history_subpages/emilfroeschels.html
- Duchan, J. (2011b). Emil Froeschels' Therapy Approaches. *A History of Speech-Language Patology. Twentieth Century*. Retrieved from https://www.acsu.buffalo.edu/~duchan/history_subpages/froeschelsmethods.html
- Ento, Key. (2021). Of Phoniatics. *Ento Key: Fastest Otolaryngology & Ophthalmology Insight Engine*. Retrieved from <https://entokey.com/of-phoniatics/>
- Eriksson, C. C. (2014). *Children's Vocabulary Development The role of parental input, vocabulary composition and early communicative skills*. (D diss.), Department of Special Education, Stockholm University. Retrieved from

<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:779385/FULLTEXT01.pdf>

- IALP. (2020). IALP. *International Association of Communication Sciences and Disorders*. Retrieved from <https://ialpasoc.info/>
- Maas, U. (2018). Emil Fröschels. *Maas U. Verfolgung und Auswanderung deutschsprachiger Sprachforscher 1933–1945*. Retrieved from <https://zflprojekte.de/sprachforscher-im-exil/index.php/catalog/f/211-froeschels-emil/>
- ORES. (2020). *Folia Phoniatica et Logopaedica*. Retrieved from <https://ores.su/ru/journals/fovia-phoniatrica-et-logopaedica/>
- People Pill*. (2020). Emil Fröschels: Austrian University Teachers. Biography. Retrieved from <https://peoplepill.com/people/emil-froeschels>
- SJR. (2020). *Folia Phoniatica et Logopaedica*. Retrieved from <https://www.scimagojr.com/journalsearch.php?q=13701&tip=sid>
- Tesak, J., & Code, C. (2008). *Milestones in the History of Aphasia: Theories and protagonists*. New York: Psychology Press, Taylor & Francis Group.
- VAN SWIETEN BLOG. (2013). Emil Fröschels (1884–1972): Vertrieben 1938 [34]. *Universitätsbibliothek Medizinische Universität Wien*. Retrieved from <https://ub.meduniwien.ac.at/blog/?p=623>
- Weiss, D. A. (1969). Emil Froeschels on his 85th anniversary. *Folia Phoniatica*, 21, 239-253.
- Wien Geschichte Wiki. (2021). Emil Fröschels. Biographie. Retrieved from https://www.geschichtewiki.wien.gv.at/Emil_Fr%C3%B6schels

References

- Austria Forum*. (2020a). Emil Fröschels. Взято с https://austria-forum.org/af/AustriaWiki/Emil_Fr%C3%B6schels
- Austria Forum*. (2020b). Viktor Urbantschitsch. Retrieved from https://austria-forum.org/af/AustriaWiki/Viktor_Urbantschitsch
- Brodnitz, F. S. (1972). Necrology: Emil Froeschels. *ASHA*, 4, 231.
- Duchan, J. (2011a). Emil Froeschels (1884–1972). *A History of Speech-Language Patology. Twentieth Century*. Retrieved from https://www.acsu.buffalo.edu/~duchan/history_subpages/emilfroeschels.html
- Duchan, J. (2011b). Emil Froeschels' Therapy Approaches. *A History of Speech-Language Patology. Twentieth Century*. Retrieved from https://www.acsu.buffalo.edu/~duchan/history_subpages/froeschelsmethods.html
- Ento, Key. (2021). Of Phoniatics. *Ento Key: Fastest Otolaryngology & Ophthalmology Insight Engine*. Retrieved from <https://entokey.com/of-phoniatrics/>
- Eriksson, C. C. (2014). *Children's Vocabulary Development The role of parental input, vocabulary composition and early communicative skills*. (D diss.), Department of Special Education, Stockholm University. Retrieved from <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:779385/FULLTEXT01.pdf>
- Freshels, E. (1931). *Zaikanie. Assotsiativnaya afaziya [Stuttering. Associative aphasia]*. Moskva; Sankt-Peterburg: Gos. med. izd-vo [in Russian].
- IALP. (2020). IALP. *International Association of Communication Sciences and Disorders*. Retrieved from <https://ialpasoc.info/>
- Infourok. (2021). Istoricheskaya spravka logopedicheskikh narusheniy [Historical background of speech therapy disorders]. *INFOUROK: veduschiy obrazovatelnyy portal v Rossii [INFOUROK: the leading educational portal in Russia]*. Retrieved from <https://infourok.ru/istoricheskaya-spravka-logopedicheskikh-narusheniy-2273339.html> [in Russian].
- Maas, U. (2018). Emil Fröschels. *Maas U. Verfolgung und Auswanderung deutschsprachiger Sprachforscher 1933–1945*. Retrieved from <https://zflprojekte.de/sprachforscher-im-exil/index.php/catalog/f/211-froeschels-emil/>
- ORES. (2020). *Folia Phoniatica et Logopaedica*. Retrieved from <https://ores.su/ru/journals/fovia-phoniatrica-et-logopaedica/>
- People Pill*. (2020). Emil Fröschels: Austrian University Teachers. Biography. Retrieved from <https://peoplepill.com/people/emil-froeschels>
- Sableva, A. S. (Comp.). (2009). *Istoriya logopedii [History of speech therapy]: ucheb.-metod. posob.* Yaroslavl: Izd-vo YaGPU [in Russian].
- SJR. (2020). *Folia Phoniatica et Logopaedica*. Retrieved from <https://www.scimagojr.com/journalsearch.php?q=13701&tip=sid>

- Tesak, J., & Code, C. (2008). *Milestones in the History of Aphasia: Theories and protagonists*. New York: Psychology Press, Taylor & Francis Group.
- VAN SWIETEN BLOG. (2013). Emil Fröschels (1884–1972): Vertrieben 1938 [34]. *Universitätsbibliothek Medizinische Universität Wien*. Retrieved from <https://ub.meduniwien.ac.at/blog/?p=623>
- Weiss, D. A. (1969). Emil Froeschels on his 85th anniversary. *Folia Phoniatica*, 21, 239-253.
- Wien Geschichte Wiki. (2021). Emil Fröschels. Biographie. Retrieved from https://www.geschichtewiki.wien.gv.at/Emil_Fr%C3%B6schels

BEREZAN V.

Poltava V. G. Korolenko national pedagogical University, Ukraine

EMIL FROESCHEL'S CONTRIBUTION TO THE DEVELOPMENT OF SPEECH THERAPEUTIC SCIENCE AND PRACTICE

The article presents the figure of the prominent Austrian scientist Emil Froeschels, who introduced the term “logopedics” into clinical practice, is considered the founder of speech pathology (speech therapy) education, founded the world's first International Association of Logopedics and Phoniatics (IALP) and a number of other national associations and unions. The article focuses on his leadership qualities as a scientist, teacher and public figure. On the basis of the research the directions of researches of the scientist are defined: problems of speech therapy (stuttering, aphasia, dysarthria, etc.), speech and voice therapy, methodical materials and the analysis of comparative researches, researches of physiology and problems of speech and voice and speech organs, philosophical researches, questions speech psychology, problems of education, training and upbringing of children with and without disabilities, phonetic observations, etc. The methods of speech pathology (speech therapy) work with the patient proposed by E. Froeschels, which were introduced into clinical practice, are analyzed.

Key words: *Emil Froeschels, logopedics, speech pathology (speech therapy) disorders, methods of speech pathology (speech therapy) work in clinical practice*

Стаття надійшла до редакції 22.08.2021 р.